

Friluftspan 2025–2026

Typ av styrdokument	Handlingsplan
Beslutsinstans	Kultur- och fritidsnämnden
Beslutsdatum och paragraf	2022-11-07, § 99
Diarienummer	2025/83–814
Datum för senaste revidering	2025-12-15
Giltighetstid	2025–2026
Dokumentansvarig funktion	Avdelningschef kultur och turism
Målgrupp för dokumentet	Kultur- och fritidsförvaltningen

Revideringar

Beslut	Diarienummer	Revidering avser
KFN 2025/108	2025/83–814	Förlängning 2025–2026

Innehåll

1	Varför friluftsliv? Inledning och utgångspunkter	1
1.1	Vad är friluftsliv?	1
1.2	Agenda 2030 och regeringens mål för friluftslivet	1
1.3	Tjörns kommuns styrdokument	2
1.4	Sveriges friluftskommun 2023	5
1.5	Vilka samverkar friluftslivet med?	5
1.6	Avgränsning.....	6
2	Friluftslivet på Tjörn	8
2.1	Den röda tråden – Hållbarhet och långsiktighet	8
2.2	Struktur och innehåll i denna handlingsplan	8
3	Handlingsplan 2022–2024	10

1 Varför friluftsliv? Inledning och utgångspunkter

Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö, enligt regeringens mål för friluftspolitiken.

Att friluftslivet är viktigt, visar sig också i Naturvårdsverkets undersökning där 50 procent av Sveriges befolkning svarar att tillgången till friluftsliv påverkar valet av bostadsort.

Den här friluftsplänen går igenom hur kultur- och fritidsförvaltningen på Tjörn ska arbeta med friluftslivet 2022–2024. Den ger också en bakgrund genom att ta upp vilka styrdokument som planen bottnar i – från Agenda 2030 via regeringens mål för friluftslivet till Tjörns kommuns egna dokument.

1.1 Vad är friluftsliv?

Regeringen har gjort en definition på friluftsliv:

Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Det är denna definition som används i denna friluftspan.

1.2 Agenda 2030 och regeringens mål för friluftslivet

Av de 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 går elva att direkt koppla till friluftslivet. De viktigaste är delmål 3 – God hälsa och välbefinnande, och mål 11 – Hållbara städer och samhällen.

I budgeten för Tjörns kommun 2022 framgår det också tydligt att hållbarhetsfrågorna ska löpa som en röd tråd genom alla verksamheter.

Regeringen har satt upp tio mål för friluftslivet. Dessa mål har varit vägledande i arbetet med den här planen. Se tabell 1.

Tabell 1. De tio nationella målen för friluftslivspolitik

Nr	Målformulering	Genom målet vill regeringen ...
1	Tillgänglig natur för alla	... att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet.
2	Stärkt engagemang och samverkan	... sätta individens personliga val och engagemang i centrum.
3	Allemansrätten	... värna allemansrätten och att allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.
4	Tillgång till natur för friluftsliv	... säkerställa möjligheter till friluftslivet genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande.
5	Attraktiv tätortsnära natur	... värna tillgången till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.
6	Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	... att friluftsliv och turism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark, hållbar utveckling och regional tillväxt.
7	Skyddade områden som resurs för friluftslivet	... göra naturområden attraktiva för friluftsliv och rekreation.
8	Ett rikt friluftsliv i skolan	... att förskolor och skolor bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling.
9	Friluftsliv för god folkhälsa	... skapa goda förutsättningar för människor att vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.
10	God kunskap om friluftslivet	... säkra tillgången till etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv.

1.3 Tjörns kommuns styrdokument

Från de globala målen (se ovan under Agenda 2030) via regeringens tio mål till Tjörns kommuns vision och styrdokument löper en röd tråd som visar vilken betydelse friluftslivet har.

Här följer en kort genomgång av de styrdokument i Tjörns kommun som berör friluftsliv och exempel på kopplingar till de tio nationella målen (anges inom parentes). Som redan nämnts har de tio nationella målen varit vägledande genom hela arbetet med denna plan.

Tjörns vision 2035, Tjörn – möjligheternas ö hela året och för hela livet
Tjörn 2035 är en åretruntlevande ö för livets alla faser. Företagsamhet, småskalighet och närhet är våra kännetecken. Havet, det öppna landskapet och kulturen är våra unika värden.

Strategi för folkhälsa och social hållbarhet 2019–2026

Ett prioriterat område i denna strategi är att främja goda levnadsvanor bland invånarna. I detta sammanhang nämns kommunens rika friluftsliv med många vandringsleder och möjlighet för motion. (Mål 9)

Ett annat prioriterat område är att satsa på kunskap och utbildning om folkhälsa. (Mål 3, 8, 10)

Idrottspolitisk strategi 2021–2031

Att skapa möjligheter för alla att röra på sig inomhus och utomhus är av stor vikt för medborgarnas välbefinnande. Forskning visar att det finns ett starkt samband mellan tillgång till idrottsanläggningar och fysisk aktivitet. I den idrottspolitiska strategin räknas också skogsområden, berg, sjöar, vattendrag och andra naturområden som en form av idrottsanläggningar. Tjörns friluftsområden bidrar till att det finns möjligheter till idrott och rörelse året runt på Tjörn för alla åldrar. (Mål 8, 9)

Strategi för en hållbar natur- och kulturturism

Rekreation är en viktig del av besöksnäringen. Att gå en särskild vandringsled eller komma till Tjörn för att bada eller paddla kajak kan vara en besöksanledning. Som *En del av Bohuslän* ska Tjörn vara världens mest attraktiva skärgårdsdestination och arbeta för en hållbar och levande besöksnäring hela året. (Mål 6)

Besöksnäringen på Tjörn har också anslutit sig till *Hållbarhetsklivet*, Västsveriges initiativ för en hållbar besöksnäring. Det innebär bland annat en strävan efter så liten onödig miljöpåverkan som möjligt och att arbeta för fler besökare när och där det inte är fullt. (Mål 6)

Vårda, bevara och utveckla – program för Tjörns kulturmiljöer 2015

Kulturlandskapet på Tjörn ger både naturupplevelser och välbefinnande. Kulturlandskapet berättar om hur jordbruket och skogsbruket format landskapet. I Tjörns kulturmiljöprogram poängteras hur viktigt det är att sprida kunskap om till exempel den växtlighet som finns runt gamla gårdar och varför det är viktigt att sträva efter att fortsätta hålla landskapen öppna. Flera av Tjörns värdefulla kulturlandskap ligger i naturreservat som också är populära rekreationsområden med vandringsleder. (Mål 1, 3, 4, 5, 7)

Förarbeten till ny översiktsplan och nytt naturvårdsprogram

Det gällande naturvårdsprogrammet från 2008 och Översiktsplan 2013 kommer snart att ersättas med nya styrdokument. Några förarbeten som ligger till grund för de kommande styrdokumenten är:

- *Grön infrastruktur och klimatrisker i Tjörns kommun* (kartläggning och analys, bildar underlag för både naturvårdsprogrammet och ÖP).

Kartläggningen tar bland annat upp begreppet *kulturella ekosystemtjänster*. Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Exempel på kulturella ekosystemtjänster är rekreation, fysisk och mental hälsa, kunskap, inspiration och kulturarv. (Mål 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9)

- *Min gröna plats* – en undersökning där Tjörnbör och besökare kunnat gå in på Tjörns webbplats och beskriva sina gröna favoritplatser. (Mål 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9)
- *Workshop om friluftslivet 1*. Som en del i ÖP-dialogen ordnades en workshop om friluftslivet i februari 2022. Här deltog föreningarna Friluftsförbundet, Sportfiskarna, Hjärteby sjöscoutkår, Tjörns ridklubb och Valsängs ryttningsförening.

Flera av de synpunkter som kom fram var behov av insatser från olika förvaltningar i kommunen eller regionen, till exempel behov av trailerramper för fiske, bättre parkeringsmöjligheter, fler toaletter och papperskorgar/sopsortering, fler naturlekplatser, fler ridvägar, bättre kollektivtrafik till friluftsområden, bättre tillgänglighet, information om mindre kända friluftsområden och cykelvägar, guidade turer och informationsskyltar, fler grillplatser och övernattningsmöjligheter, fler gång- och cykelvägar, bevara natur- och kulturområden.

En swot-analys gjordes också. Som styrkor angavs till exempel det rika kulturlandskapet och tillgången till naturen. Några exempel på svagheter är tillgänglighet och information, tillgång till toaletter och soptunnor, brist på parkeringar. Möjligheter är att friluftslivet är hälsofrämjande, att göra det enkelt att komma igång och utveckla efter hand, att göra friluftslivet småskaligt i närområdena. Några hot som angavs var exploatering som påverkar naturen, att naturupplevelsen försvinner om det blir för mycket folk. Brist på tid nämndes också som ett hot.

- *Workshop om friluftslivet 2*, 8 september 2022. Som en del i arbetet med denna friluftsplän, anordnades en särskild workshop med olika friluftsförbundet som kommunen samverkar med. Här deltog Friluftsförbundet, Tjörns naturskyddsförening, 8+fjordar, Väst kuststiftelsen och Häröns intresseförening. Inbjudna var också Kajaktiv och Dyröns samhällsförening.

Fyra swot-analyser gjordes utifrån fyra områden som alla är genomgående i de tio nationella friluftsmålen – **samverkan, driftsplanering, kommunikation och tillgänglighet**. Det är också den struktur som denna handlingsplan bygger på (se 2.2).

Utifrån swot-analyserna gjordes sedan konkreta förslag på vad som skulle kunna ingå i en friluftspan. Några av dessa förslag var:

- ✓ ett årligt friluftsråd bland annat med syfte att samordna föreningar och bidragsgivare
- ✓ fler gemensamma aktiviteter som involverar och engagerar Tjörnborna
- ✓ jämna ut besöksstrycket på våra mest attraktiva platser för att minska slitaget på naturen
- ✓ öppet hus där friluftsföreningarna visar upp sig och berättar om vad de erbjuder
- ✓ invånardialog för att inventera behov från Tjörnborna och besökare
- ✓ varsam tillgänglighetsanpassning på utvalda delar av områden för att skona naturen.

Flera av dessa förslag har sedan tagits med i planen och finns i avsnitt 3.

1.4 Sveriges friluftskommun 2023

Enligt *Detaljbudget kultur- och fritidsnämnden 2022* är det ett mål att Tjörn ska utses till *Sveriges friluftskommun 2023*. I den förra handlingsplanen för friluftslivet (2017–2021) var siktet inställt på att bli Sveriges friluftskommun 2022.

Det är Naturvårdsverket som utser Sveriges friluftskommun. För att nå målet Sveriges friluftskommun behöver ett antal kriterier vara uppfyllda. Kriterierna är kopplade till de tio nationella målen för friluftslivet. Enkäten som ligger till grund för Naturvårdsverkets bedömning visar hur väl en kommun i sin helhet arbetar med de nationella målen. Kultur- och fritidsförvaltningen kan därför ensam inte uppnå samtliga kriterier.

1.5 Vilka samverkar friluftslivet med?

Västkuststiftelsen

Västkuststiftelsen är en viktig samarbetspartner för vandringslederna. Det är Västkuststiftelsen som förvaltar naturreservaten i Västra Götaland. Delar av eller hela vandringsleder på Tjörn ligger i

naturreservat. Det kan innebära att Västkuststiftelsen sköter delar av en led, medan Tjörns kommun eller en förening sköter andra delar.

Ett enat Bohuslän

Bohusläns kommuner samverkar kring besöksnäringen inom nätverket Ett enat Bohuslän. Här ingår också Västkuststiftelsen eftersom ett av nätverkets prioriterade områden är vandringsleder. Flera av lederna i Tjörns kommun är en del av *Kuststigen*, som består av både längre sammanhängande och separata etapper med en total sträcka på nästan 40 mil.

Södra Bohuslän Turism

Södra Bohuslän Turism AB är det lokala turistbolaget för Tjörn, Orust, Stenungsund och Kungälv. Det ägs av näringslivet och har till uppdrag av kommunerna att utveckla besöksnäringen i området.

Turistrådet Västsverige

Turistrådet Västsverige är Västra Götalandsregionens bolag för utveckling och marknadsföring av besöksnäringen i Västsverige.

Föreningslivet

Flera av Tjörns badplatser och vandringsleder drivs i samarbete med föreningar.

8+ fjordar

8+ fjordar arbetar med att restaurera och förbättra vattenmiljön i fjordarna runt Orust och Tjörn och är ett samarbete mellan kommunerna Tjörn, Orust, Stenungsund, Uddevalla och Kungälv.

Västtrafik

Det är Västtrafik som sköter kollektivtrafiken på Tjörn och därmed påverkar möjligheten för alla att kunna ta sig till friluftsområden och badplatser.

1.6 Avgränsning

En handlingsplan ska vara så konkret som möjligt och det ska framgå vad som ska göras, vem som ansvarar och när det ska göras.

Friluftsplanen är en plan som beslutas om i kultur- och fritidsnämnden. Därför berör den enbart de delar som ingår i kultur- och fritidsförvaltningens arbete under 2022–2024.

Det finns många delar av friluftslivet som är beroende av andra förvaltningar, till exempel byggandet av gång- och cykelvägar, parkeringsplatser, det pedagogiska arbetet i kommunens förskolor och skolor eller information som är beroende av miljöavdelningens kunskaper.

Dessa för helheten viktiga delar kan inte beslutas om i en sådan här handlingsplan och därför kan inte heller kultur- och fritidsförvaltningen i dagsläget arbeta med de tio nationella friluftsmålen i sin helhet. Den här handlingsplanen utgår från vilka delar av de tio målen det finns förutsättningar att arbeta med 2022–2024.

2 Friluftslivet på Tjörn

Friluftslivet på Tjörn pågår hela tiden, oavsett vad som står i kommunala styrdokument. Man vandrar, badar, cyklar, åker båt, seglar, paddlar, klättrar, rider, fiskar, joggar, går ut med hunden, sover i vindskydd eller husbil, åker skidor med mera.

Det kultur- och fritidsförvaltningen framför allt har ansvar för inom friluftsverksamheten är samordning, planering och drift av kommunens friluftsanläggningar, som vandringsleder, badplatser, motionsspår, gång- och cykelleder och naturreservat. I flera fall samverkar kommunen med föreningar och/eller Västkuststiftelsen, i några få fall även privata aktörer.

Den personalresurs som idag finns till förfogande inom kommunen är en tjänst som fritidschef (där friluftslivet ingår) och en halvtidstjänst som friluftssamordnare. För att utföra det praktiska arbetet finns en anläggningsgrupp (från tre till sex tjänster, beroende på säsong). Denna grupp arbetar också med lokaler, anläggningar och service till andra förvaltningar.

2.1 Den röda tråden – Hållbarhet och långsiktighet

Alla aktiviteter som genomförs under de kommande tre åren, genomförs för att skapa en hållbar och långsiktig hantering. Innehållet i både de globala (Agenda 2030) och lokala (Tjörns kommuns) styrdokumenterna finns representerat i de tio nationella målen för friluftslivet vilket varit ännu en anledning till att utgå från dem i arbetet med den här planen.

2.2 Struktur och innehåll i denna handlingsplan

I intervjuer och workshops inför den här friluftsplanen har flera viktiga synpunkter kommit upp kring områden som skär genom samtliga delar av friluftslivet, till exempel behov av samverkan, kommunikation, naturvägledning, driftsplanering, folkhälsa, digitalisering, tillgänglighet och besöksnäring. Samtliga av dessa är viktiga delar i de tio nationella friluftsmålen, vilka varit en ledstjärna i arbetet med den här planen.

Flera delar går också in i varandra. Folkhälsa, besöksnäring och digitalisering är till exempel sådana delar som är genomgående viktiga. Dessa kommer därför in som naturliga inslag i de fyra övergripande områden som förvaltningen ska arbeta med under de kommande tre åren (2022–2024). Områdena är samverkan, driftsplanering, kommunikation och tillgänglighet.

Samverkan

Med samverkan avses hur kommunen arbetar tillsammans med andra aktörer som har intressen inom friluftslivet och besöksnäringen.

Driftsplanering

Driftsplanering handlar om att förbättra strukturer och rutiner på lång sikt. Om vilka åtgärder som behöver vidtas för att få en hållbar och långsiktig skötsel och vård av kommunens friluftsanläggningar.

Kommunikation

Kommunikation handlar både om vägledning och upplysning. Invånare och besökare ska veta vilka anläggningar som finns och vilka natur- och kulturvärden som finns i områdena, men också varför det är viktigt att ta del av friluftslivet ur ett folkhälsoperspektiv.

Tillgänglighet

Det första av regeringens tio friluftsmål är "Tillgänglig natur för alla". Därför är det viktigt för kommunen att göra fler områden tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar. All natur kan inte göras tillgänglig, men det ska finnas områden dit alla kan ta sig och ta del av friluftslivet.

3 Handlingsplan 2022–2024

Samverkan	Prioriteringar 2022–2024	Treårigt måltal
Samverkan med andra friluftsförbund för tydligare ansvar och förbättrade rutiner. <i>Se nedan under Driftsplanering</i>	<i>Se nedan under Driftsplanering</i>	
Gemensamma aktiviteter med andra friluftsförbund.	Friluftsråd, en gång per år. Se över möjliga digitala kommunikationsverktyg för tätare samarbete mellan friluftsförbund.	3 aktiviteter
Besöksnäring	Involvera friluftsförbunden i utvecklingen av besöksnäringen. Nätverksträffar för aktörer i besöksnäringen.	3 aktiviteter

Driftsplanering	Prioriteringar 2022–2024	Treårigt måltal
Friluftsområden	Struktur för nya skötselplaner för friluftsområden.	3 aktiviteter
Badplatserna	Ny badplatsstruktur.	1 aktivitet
Gång- och cykelleder	<i>Se ovan under friluftsområden, struktur för nya skötselplaner.</i> Påbörja påkoppling till Västkustleden.	2 aktiviteter

Kommunikation	Prioriteringar 2022–2024	Treårigt måltal
Invánardialog	Kundundersökning – vad vill invånarna och besökarna ha?	1 aktivitet
Folkbildning	Naturvägledning. Folkhälsa – kampanjer om friluftsliv.	3 aktiviteter
”Det ska vara lätt att göra rätt”	Kampanj för att värna naturen, t ex påsholkar.	1 aktivitet

Tillgänglighet	Prioriteringar 2022–2024	Treårigt måltal
Tillgänglighetsanpassning	En ny sträcka av en led görs tillgänglig. Minst en badplats ska vara tillgänglighetsanpassad och ha en ramp.	2 aktiviteter